

השי"ת מעורר כל איש ישראל

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'. ופירש רש"י אליו היה מגיע הקול שהוא לבד שמע וכל ישראל לא שמעו, ויש לומר בזה בדרך רמז על פי ששמעתי מן אא"ז זללה"ה על הגמרא בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב וכו' והקשה ממה נפשך וכבר נדפס הוא בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, וביאר הוא ז"ל כי הבת קול הוא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום ומי שיש לו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה אזי מבין הוא שזהו מן הכרוז שמכריזין שובו בנים שובבים ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהור תשובה שבא לו ואינו פונה אליו כלל, וזה יש לומר שרומז רש"י בפירושו הפסוק ויקרא היינו מה שקוראין ומכריזין בכל יום שהוא הרהורי תשובה אל משה רק אליו מגיע הקול היינו מי

שהוא בבחינת משה סוד הדעת אבל כל שאר ישראל שאינם בבחינת דעת לא ישמעו כלל את קול הכרוז כי אינו משים על לב כלל ההרהור תשובה הבא לו וקל להבין.

הל מוחנה אפרים

ע"י שפלות זוכין לכל המדריגות

ויקרא ה' אל משה. עוד ירמוז א' זעירא. על דרך ששמעתי אומרים בשם ר' יוסף מגיד מישירים דק"ק פולנאה זללה"ה שאמר על מה שאומרים העולם שהלומדים לערנן יוא והחסידים לערנן ניט שהאמת שהלומדים כל מה שלומדים יותר הם גדולים בעיניהם ויחשב בעיניהם שכבר למדו הרבה כל הצורך והחסידים כל מה שלומדים יותר הם יותר קטנים בעצמם, וזהו כל מוגמתם שלומדים את עצמם להיות קטנים ושפלים בעצמם והוא שרימוז א' זעירא א' לשון לימוד זעירא להקטין עצמם והבין.

הל מוחנה אפרים

עו"ל אלף זעירא אלף מלשון לימוד ואאלפך, שזוכין לתורה ע"י ענוה כמו"ש בחז"ל ממדבר מתנה.

המו"ל

השי"ת מתראה לכל אדם

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד וגו' ויש להבין שמתחלה סתם ויקרא ולא פירש מי קרא ואחר כך פירש וידבר ה' אליו, הנה הענין הוא שהשם יתברך הוציאנו ממצרים ונתן לנו תיכף מצות פסח ומילה ואחר כך קרע לנו את הים ואחר כך הוליינו במדבר בעמוד ענן יומם ובעמוד אש לילה ואחר כך נתן לנו את התורה ואחר כך צוה לעשות משכן כאמור ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר כו' כמשל מי שהיה מעולם במקום חושך ולא ראה אור מימיו אם היו מוציאין אותו פתאום לאויר העולם לא היה יכול לסבול האור ולכן צריך להראות לו בהדרגה שמתחלה עושין לו סדק קטן שיכול לראות משם מעט אור ואחר כך מרחיבין לו הסדק עד שנעשה חלון ואחר כך מוציאין אותו לאויר העולם ומראין לו האור כך ישראל במצרים היו משוקעים בנ' שערי טומאה ואלו היה מראה להם תיכף זיו שכנתו לא היו יכולין לסבול לכן הוצרכו לכל הדרגות הנ"ל ועיקר התכלית היה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו'.

מאור עינים

השי"ת קורא לכל אחד להתקרב אליו

ויקרא אל משה כתיב אל"ף זעירא דהיינו שהשם יתברך שהוא אלופו של עולם הוא מצומצם אצל כל אחד מישראל וקורא אותו לשוב דהיינו הרהורי תשובה שבאים לו רק מפני שאינו מבין שזה קורא אותו השם יתברך ב"ה לכן כתיב ויקרא סתם. אבל כשמבין שזה קורא אותו השם יתברך לשוב מדרכו הרעה והוא משיב עצמו אל הבורא יתברך אז אחר כך וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר דהיינו כשכבא לעשות איזה עבירה והקודשא בריך הוא מונע אותו על ידי איזה סיבה שלא יוכל לעשות העבירה הרי הוא כמו שמדבר אליו שובה אלי עד מתי תלך אחר הבל"ך וזהו שאמרו רז"ל מתפלל תפלה קצרה לקצר הקליפות הושע השם את עמך את וכו' אפילו בשעה שהם פורשים לעבירה כו' וזהו שאמרו רז"ל תפשו הקודשא בריך הוא לירבעם חזור בך היינו בשעה שהיה בוגד שהיה עומד ומקריב לעבודה זרה והוכיח אותו הנביא ורצה לשלוח יד בו ותיבש ידו ולא יהיה יכול לעבוד עבודה זרה והיינו כמו שאמר הקודשא בריך הוא חזור בך דהיינו במה שמונע ממנו כו'.

מאור עינים

כל מצוה עושה רושם למעלה

ויקרא אל משה. ויקרא אל"ף זעירא. יבואר על דרך שבארנו ואל משה אמר עלה אל ה', כי כשאדם עושה מצוה זה המצוה עושה רושם למעלה וזה מעורר אותו לעשות תמיד רצון הבורא בזה המצוה. והנה משה רבינו עליו השלום רצון שלו היה לעשות ולעלות תמיד אל ה' כמבואר בזוהר הקדוש ומשה עלה אל האלהים. ונמצא זה שהיה רצונו תמיד לעלות אל ה' זה היה מעורר אותו תמיד לעלות אל ה'. וזהו ואל משה אמר עלה אל ה', זה שהיה רצונו לעלות אל ה' זה אמר לו עלה אל ה'. וזהו הרמז באל"ף זעירא, כי משה רבינו עליו השלום מדתו היה שהיה עניו מכל אדם ולכך האל"ף זעירא לרמוז על מדתו.

קדושת לוי

הקרבת הכי חשוב לקרב אנשים להשי"ת

אדם כי יקריב מכם. ובדרך רמז יכוין על זה הדרך, לצד שראו שהקריב ה' את משה אליו ויקרא לו מתוך כולם ועשה יקר וגדולה למשה, לזה אמר אדם כי יקריב כל כך הקרבה לשכינה אין זה אלא מכם פירוש מצד ישראל כי באמצעותם היא ההגשה, וכמו שכתבנו למעלה שלא היה מדבר ה' עמו אלא בשביל ישראל, וצא ולמד ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים נתרחק מעליו הכבוד ולא דבר אתו אלהים. עוד ירמוז לצוות את אנשי חיל להשתדל לקרב לבבות עם בני ישראל לעבודת ה', ולזה יקרא קרבן לה', כי על ידי חטא האדם יפרד הדבקות של ישראל עם אביהם שבשמים דכתיב ואתם הדבקים בה' ויהיו נבדלים ומרוחקים מהשכינה, והאדון ברוך הוא יקפיד כביכול על הדבר ויתאוה לקרב אותם אליו, וצוה להוכיח לכל הרחוק ולקרב לבו, גם העניש למעלים עין מהדבר, וזה לך האות אשר צוה ה' להתחיל ממקודשיו והגדיל שכר המזכה כמאמר התנא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו כי ישמרנו ה' משגיגות, והם הדברים הנאמרים כאן.

אדם דקדק לומר אדם לשון חשיבות כאמור בזוהר כי יקריב ואת מי יקריב פירש הכתוב ואמר מכם מן הפחותים שישנם בכס אשר פשעו בה' ויאמרו לאל סור ממנו ונתרחקו מדביקותו יתברך את זה יקריב, ולזה יקרא קרבן לה' כי יקריב נצר מטעיו קודש לשרשו, ואדם כזה אין צריך להביא לא נדר ולא נדבה גם אין מציאות להביא לו חטאת ולא אשם, על דרך אומרים ז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ואם אין שוגג אין קרבן, ואחר שגמר אומר מעשה קרבן הנכבד והמעולה אמר מן הבהמה וגו' תקריבו את קרבנכם דבר זה ישנו בכל אדם כי לא כל ישיגו בחינת רבים השיב מעון.

שלא יעלה במדריגות יותר מכפי יכולתו

ויקרא אל וגו' ופי' רש"י לכל קריאות ולכל דברות וצווים קדמה קריאה לשון כו'. דע שבא רש"י ז"ל כאן ללמדנו כלל גדול בתורה, והיינו כמו שמשנה לא היה נגש לדבר עם השכינה עד שקדמו קריאה, כמו כן צריך האדם הרוצה לעלות אל ה' ממדריגה למדריגה בכל מדריגה צריך הוא שיקדמו קריאה מן השמים וליתן לו אותו המדריגה. כי העבודות האמיתיות לשי"ת הוא דוקא מי שעובד את השי"ת ואינו רוצה באמת שום מדריגה עד שקוראין לו וכופין אותו מן השמים על זה כי הוא צורך העולם. והנה בעינינו ראינו רבים מן החסידים שנעשו משוגעים ח"ו או בעלי מרה שחורה ומאין נמצא הדבר הזה, אם מן התורה ח"ו אדרבה התורה עוד משמחת את הלב, ולסיבה זו אסרו חז"ל לימוד התורה בתשעה באב ולאבל. אם מן המצות הלא פקודי ה' ישירים משמחי לב. אבל הענין הוא כי האנשים ההם הם הרוצים לעלות אל ה' והסולם נעלמה מעיניהם כי אינם עובדים את השי"ת בהדרגה ותופסים דבר שאין שייך להם בלי שום קריאה ורשות מן השמים. וגם יש אנשים שעיקר עבודת שלהם להשי"ת הוא כדי להיות בעל מדריגה, וע"ז נאמר לא תעלה במעלות על מזבחי, היינו כדי להיות בעל מעלה ומדריגה. כי תגלה ערותך עליו, כמו שאנו רואין שח"ו נעשו בעלי מרה שחורה. ולא כן דרך האנשים השלמים שהם עובדים מרוצים להשי"ת ואינם רוצים באמת שום מדריגה. ומה שאנו רואים שיש להם מדריגות גדולות הכל הוא ע"י כפייה מן השמים לצורך העולם ויזהר האדם בזה. ואל יהרסו לעלות אל ה' כי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם.

אוהב ישראל - ליקוטים

לא תעשה חמץ - לפי שיצר הרע דומה לשאור. ומטעם זה ג"כ הזהיר על הדבש שיצר הרע מתוך לאדם כדבש. בעל הטורים

צריך שיהיה בו שפלות וגבהות

והנותנת מן המנחה לאהרן ולבניו קודש קדשים מאשי ה'. דהנה כתיב איש אל יותר ממנו עד בוקר דהנה כל אדם צריך להתנהג עצמו במדת קטנות ובשפלותו כי כ"ז שהוא מיעוט הירח צריך האדם לילך בעבדות במדה זו וז"פ איש אל יותר ממנו שלא יוגבה עצמו נגד חבירו לומר אני גדול ממך רק להתנהג עצמו במדת קטנות עד בוקר עד שנוכה לגאולה במהרה אבל לפעמים מחמת שלבבו נשבר בקרבו ויכל לפול ח"ו מעבדות צריך לפעמים להגביה עצמו. וזהו יוגבה לבו בדרכי ה' דהיינו בפנימיות צ"ל לו מדת אין רק בחיצוניות צ"ל לו לפעמי' התנשאות כדי להגביה עצמו לעבדות. וכמו ששמעתי אומרים בשמים ממעל מה שהוא מזורק העבדות תהי' ממעל בהתנשאות ועל הארץ מתחת אבל במילי דעלמא צ"ל במדת אין, וז"פ והנותנת מן המנחה דהיינו שהמזותות שלו הוא מחמת יראה שלא יזוק ח"ו לו לעבדות השי"ת ומנחה רומז ליראה כי הנקודה מתיתבת מנחה והנקודה של יראה הם שווים ויראה הוא ג"כ נקודה של שמחה דהיינו מחמת גדול היראה שלו ושלא יזוק לו ח"ו להעבדות צ"ל בהתרומומות ובשמחה וזה והנותנת מן המנחה דהיינו מה שנדמה שיש לו מותרת הוא מחמת יראה לאהרן ולבניו קודש קדשים הד"ז היא לאהרן ולבניו קודש קדשים מאשי ה'.

אור לשמים

אדם יכול לפעול ברצונו שיכופו אותו להשי"ת

יקריב אותו לרצונו מלמד שכופין אותו כו'. פי' מי שרוצה עכ"פ להיות תחת עול מלכותו ית'. יכול לפעול גם כן שיכופו אותו מן השמים ג"כ אם רוצה בזה. כי הכל לפי רצון האדם.

שפת אמת – [תרל"ב]

הגבהות מביא לקטנות

כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו', פירוש הרמז בשאור ודבש לגבהות שהם מרתחים ועולים כמו הגבהות שמגביה לב האדם, והם דיני הקטנות, כי קטן רוצה להיות גדול והדיוט קופץ בראש, ואמר הכתוב לא תקטירו ממנו אשה לה', לעבוד על ידי גבהות, רק קרבן ראשית, ר"ל ראשית ההתקרבות להשם יתברך מותר להיות בגבהות, אבל אחר כך, אל מוכח העליון לא יעלו לריח ניהוח, שאין נחת רוח לפניו יתברך שמו בגבהות ח"ו, כי תועבת ה' כל גבה לב [כתיב ודרשו רבותינו ז"ל] אפילו בכל שהוא.

בעל שם טוב

להחשיב את עצמו שאינו כלום נגד גדולת הבורא

ונפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשם. כי הנה ידוע יותר מה שהאדם עובד את הקדוש ברוך הוא יותר הוא בעיני עצמו כלא נחשב נגד גדולת הבורא יתברך אבל כשהאדם עושה מצוה והוא סובר שהוא עובד את ה' זה המצוה אינו נחשב לכלום. וזהו פירוש הפסוק ונפש כי תחטא, כלומר מה החטא. ועשה אחת מכל מצוה ה' אשר לא תעשינה ואשם, כלומר שהמצוה הזאת יעשה לו כלא והוא סובר שעובד ה' כראוי ואשם.

קדושת לוי

בזה"ק מתמיה איך נפש תחטא

ונפש כי תחטא כו' נראה לי דאיתא בזה"ק הקדוש ונפש כי תחטא, שהוא לשון תמיה שהכתוב מתמיה על נפש העליון שיחטא עיין שם הלשון ויש לפרש גם כן ברמז על נפש צדיק שחטא באיזה חטא קל כחוט השערה שעבר על איזה מדה והנהגה טובה חלילה כפירוש הזוהר הקדוש שנפש היא מדריגה גדולה והצדיק הזה הנכשל חלילה באיזה מדה כחוט השערה

אזי יחרד לבו בקרבו ותאחזו נפשו פלצות ומי יתן ויחרד לב הרשעים העוברים עבירות חמורות כקלות כמו הצדיק הזה אשר הקל שבקלות בעיניו כחמורות ונפשו תאבל עליו ותחרד מאוד כאלו עתה שומע השבועה שהיו משביעין אותו קודם שיצא לאויר העולם כדאיתא בגמרא. וזהו ושמעה קול אלה, פירוש שדומה לו כאלו שומע עתה מחדש קול האלה והשבועה כנ"ל והוא עד, הוא לשון התראה מלשון העדותי בכס כו', ופירושו הוא כך מה הוא הדבר שמעיד ומתרה בהצדיק לעוררו שיחרד לבבו. ומפרש הכתוב והוא עד, רצה לומר זה הדבר המתרה להצדיק דהיינו

או ראה או ידע, על דרך שפרשתי כבר שהנשמה קודם יציאתה לעולם מוליכין אותה בכל עולמות ומלמדין אותה כל התורה ואחר כך בא מלאך וסטר על פיו כדאיתא בגמרא. וכל זאת למה אמרתי כבר באריכות השורש הוא לסיבה הזאת שמראין לו כל עולמות הוא למען שיוכל אחר כך להשיג העולמות ולעבוד בהם להשם יתברך ברוך הוא ולהשיג התורה שלמד ואילולי זאת שמראין לו כנ"ל לא היה יכול להשיג כלל וכלל לא התורה ולא העולמות העליונים, רק על ידי הרשימה הנרשם בו קודם יציאתו לעולם על ידי זה יכול אחר כך להשיג ואם לא היה נשכח ממנו כל מה שראה ולמד לא היה לו שום שכר בעבודתו.

נועם אלימלך

כל אדם שליח מן השמים

בפסוק ונפש כי תחטא כו' והוא עד כו' במדרש מפרש על בני"ש שכל אחד מושבע מחר סיני וזה ושמעה קול אלה והוא עד כמ"ש אתם עדי. או ראה אתה הראת. או ידע וידעת היום כו'. פי' שבני ישראל נשלחו בעוה"ז לברר מלכותו ית' ויש לכל אחד מישראל השגה וידיעה בנקודת הלב להכיר כבוד מלכותו ית' וצריך למשוך הכל אחר זאת הידיעה. וזה אם לא יגיד הגדה לשון המשכה. כי תחטא יש לפרש ששליחת הנפש בעוה"ז הוא חסרון בגוף הנפש אך התיקון ע"י בירור כבודו ית' בעולם וז"ש הפסוק שזה תיקון הנפש בעולם. אך י"ל עוד שקאי אחר החטא ממש שאין צדיק בארץ כו'. ולמה כן. שע"י החטא אם יתחזק לשוב להשי"ת יוכל לתקן יותר ולהמשיך כל המעשים אחר הבורא ית'. וז"ש כי תחטא ואעפ"כ יש בו הידיעה כו' שהיא נפש הישראלית אם לא יגיד כו' שזה תיקון החטא כנ"ל.

שפת אמת [תרל"ז]

ע"י שמירת שבת מוחלין לו על כל עוונותיו

מכל אשר יעשה לאשמו"ה ב"ה. ר"ת "לא לא"ש שבת" מכל "המעשים" ביום "השביעי. כי כן אחז"ל כל שומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עוונותיו והשבת הוא כפרה כמו הקרבנות לכך נרמז בסוף פ' הקרבנות כי עכשיו שאין לנו קרבנות השבת יכפר עלינו. תפארת שלמה

מעלת הבל פיו של כלל ישראל

אדם כי יקריב מכם. פי' האדם שהולך בדרכיו ואין לו שום התקרבות להשי"ת, יקח לו ראייה מן הבהמה שנעשית הקדש להקרבה עפ"י דיבורו של האדם, שאמר הרי זו עולה ונעשית קודש הקדשים רק ע"י דיבורו והבל פיו של האדם עליה, ואע"פ שהבהמה עצמה לא נשתנית והיא כמו שהיתה, אך הדיבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים והוא שחל על הבהמה והקדישה, וא"כ יראה האדם גדול הקדושה אשר בו, ומה עוד ק"ו הדיבור של תורה ותפילה לפני השי"ת, וז"פ אדם כי יקריב מכם שרוצה להתקרב להשי"ת, מן הבהמה יבין מעצמו שחל הקדושה עליה ע"י דיבור פיו, ובוה תקריבו את קרבנכם כי די לו בהרוח ה' אשר בקרבו והוא משכן לו.

תפארת שלמה

מאמרים מתוך ספר אודה ה' בכל לבב

טוב להודות לה'

מי שאינו מכיר בטובת השי"ת גרוע מן הבהמה

אדם כי יקריב מכם. והנה האדם אם בעודו בחיותו לא הכיר בוראו אשר התכלית שנדעהו, א"כ לא הגיע אל תכליתו... ומכ"ש ת"ה שכבר למד והיה יכול להתבונן בכל עת לדעת את ה' ולהכיר גבורותיו ונפלאותיו ולא כן עשה עונשו מרובה, והוא גרוע הרבה מבהמה שנתנבלה, שלא במרד ובמעל אבדה תכליתה, ולכן ת"ה שאין בו דעה לדעת את ה' שלזה נותן לו תבונה ודעת נבילה טובה הימנו, ועוד יש להאריך בדבר הזה ואכ"מ.

כתב סופר

טעמו וראו כי טוב הי

נס של יציאת מצרים מופיע כבר בשבת הגדול

והנך רואה מזה שכל הברכות והטובות והחסד שנעשה בכל ימי השבוע לכללות העולם או לאדם פרטי הכל נעשה ונתמשך בשבת קודש שלפניה שאז נתברך המעין ממקור מים החיים בטובה זו או בברכה זו וכדומה ומשם נמשך למטה בששת ימי המעשה ביום הראוי לאותה טובה והברכה (כי כל ענין הטובה והברכה שייכת לאיזה מדה מיוחדת שאותה הטובה שייך אליה ובהתברך המדה היא תתמשך בימי השבוע ביום השייך למדה זו כנודע למשכילים). אשר על כן הנה הטובה הגדולה והנס שנעשה ביציאת מצרים באחד מימי השבוע הנה ודאי כבר נמשך ונעשה הנס הזה בשמי השמים במקור בשבת קודש שלפניו כי כל ברכאין דלעילא ותתא ביומא דשביעאה תליין ואין בפרט אלא מה שבכלל. ועל כן שבת שלפני הפסח קורין שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו כלומר הנס של יציאת מצרים כבר נעשה בו בשבת הזו שהוא כללות הברכה מכל ששת הימים ומנייה מתברכין כל שיתא יומין ועל כן קורין אותו שבת הגדול שהוא מורה על הגדולה והנס על דרך הכתוב וירא ישראל את היד הגדולה וגו'.

באר מים חיים נצבים

שבת הגדול הכנה לגאולה

איתא בגמרא אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, היינו שתי שבתות אלו שקודם פסח שבניסן עתידין להגאל וצריך כל אחד לראות להכין עצמו להגאולה. ועכ"פ מצדו לא יהי עיוב.

חידושי הרי"ם שבת הגדול

שבת הגדול מטהר כיום הכיפורים

בשם החי' הרי"מ ז"ע, עשור הזה כמו עשור דיוה"כ שהוא מטהר ומעמיד בחזרה ביושר, לכן נקרא יוה"כ יומא רבה וכמו כן נקרא שבת הגדול.

פתח הרב אדמו"ר הה"ק ר' דוב בעריש זצוקללה"ה, עתה הוא כעת צאת ישראל ממצרים, שאז הי' יו"ד לחודש בש"ק והוא כיוה"כ, ולכן נקרא יוה"כ בלשון רבים ב' כפורים שיש עוד דומה לו, כי שה"ג הוא יוה"כ שלפני פסח ויוה"כ הוא לפני החג כי ב' מדריגות הם פסח (היינו המלכות והבינה כי פסח הוא במלכות בחי' הדיבור כי אז העיקר לתקן בחי' מלכות שזה הוא הענין פסח פה, סח היינו לדבר בפה ולהעלות מדת מלכות שהוא הפה העליון וסוכות הוא בבניה שהוא מחשבה וזה שהקדים להם יוה"כ כדי שיוכלו לבא לב' מדריגות הנ"ל ע"י הזיכרון שיזכרכו ביוה"כ"פ (הגה"ה מהר"ג מקלביאל זצ"ל) הוא מלשון פה סח הוא דיבור וסוכה הוא מלשון סוכה ברוה"ק הוא מחשבה ובשניהם הקדים להם יוה"כ כדי לבא לב' מדריגות הנ"ל היינו דיבור ומחשבה.

שיח שרפי קודש - שבת הגדול

ע"י סגולת השבת יש יתרון לנפש האדם לבטל את הרע

ולי נראה דמשום הכי נקרא כל שבת שלפני פסח שבת הגדול ואפילו אינו חל בעשייתו ולא ימים שלאחריו משום שידוע שבזמן שציוה משה לישראל על לקיחת קרבן פסח דרש להם טעמו וסודו ובפרט שעל ידי זה מנעו מעבודה זרה שעבדו במצרים כמו שדרשו רז"ל על משכו וקחו משכו ידיכם מעבודה זרה וכו' ואותה דרשה שייכא דוקא בשבת שהוא יום המנוחה וגם יום השבת הוא מוכן ומזומן ללמוד בו שיש לו סגולה מצד יתרון הנפש שבאדם בשבת להועיל לכל מבקש תורה וגם שאז חל שבת הסמוך לפסח בעשרה והוא הדין אם הוי חל ב"א לא ציוה לקיחתו ולפרוש אלא בשבת והוי בודקין אותו דור ארבעה ימים קודם פסח כמו פסח דורות משום הכי נקרא שבת הגדול.

דרישה או"ח סי' תל

שבת הגדול עליה לקדושת הדיבור

ומפי אדמ"ו הרה"ק מהרצ"ה הכהן מרימנוב זלה"ה שמעתי, דהנה ידוע אשר כל המועדים שיחולו באמצע השבוע יש התעוררות קדושתם בשבת שלפניהם. והנה ידוע שפסח הוא פ"ה ס"ח, היינו לה"א מוצאות הפה הי' להם או עליה בקדושה, לכן נקרא שבת הגדול ה"א גדול, היינו שהה"א מוצאות הפה נתעלו או לגדלות.

דברי יהזקאל

משבת הגדול נכנסים לשערי קדושה

ולכן היה לקיחת השה מבעשור, ששה נוטריקון שערי התשובה, ומבעשור לחדש ואילך כל יום נתגלו עשרה שערים משערי הקדושה עד ליל ט"ו, שבליל ט"ו נתגלו העשרה העליונים מהחמשים שערים, ונתבטל אחיות החיצונים על ידי אור הגדול ההוא. ולכן נקרא אותו שבת שהיה בו לקיחת השה או במצרים שבת הגדול לרמוז על כל זה, שהראשי תיבות הם ש"ה לרמוז על לקיחת השה, והוא נוטריקון שערי התשובה שעל ידי לקיחת השה נתגלה עולם התשובה בעולם. והסופי תיבות הם ת"ל, שרומז על הת"ל גבורות שהיה פרעה רוצה להגביר. ואותיות האמצעים שהם בגד"ו עולים כמנין ה"י, שהם השני אותיות שהיה לפרעה אחיזה בהם. גם הגדול עולה מ"ח, שרומז שהיה נאחז במ"ח צירופים משם אלהים, ועל ידי שנתגלה בעולם עולם התשובה - נתבטל אחיות החיצונים.

מאור ושמש פרשת צו

להגיע ולשפשף גם בפנימיות ובשבת זה פועל יותר

פסח כל ישראל עוסקין שמכניסין לפסח שמגעילים ומשפשפים ומדיחים וחשוב הוא למאוד וזה הוא רק למי שאין לו דעה ביותר אבל להטובלים במי הדעת צריך לעשות ההכנה הזאת בעצמו בפנימיות. שבפסח נאמר, "משכו" ו"קחו". משכו ידיכם מעבו"ו וקחו לכם הפסח היינו שלא יכול ליכנס להפסח עד שימשוך את עצמו מקודם מעבו"ו מכל הדברים שנקראים עבו"ו ושבת הזה פועל זאת ביותר ונותן כח לכ"א לזה וכמו שני והי' ביום וגו' יתקע בשופר גדול ובאו האובדים כו' והנדהים כו' כ"כ נצרך באמת פסח לשבת הגדול.

שיח שרפי קודש - שבת הגדול

כל שבתות השנה תלוי בשבת הגדול

טעם לקריאת שם שבת הגדול. הקדמונים בקשו טעם לזה. זה בכה וזה בכח. ונפלאתי מאוד על בקשת הטעמים. ונאמר כי בעת גאולת מצרים התחילו מוחין דגדלות להאיר בהעולמות והם חיות העליון. וכל שבת ושבת אזי מתנוצץ האור העליון ממוחין דגדלות להעולמות. וכל ימי השבוע מקבלין שפע עילאה משבת קודש וכל שבתות השנה מקורן ומבוען הוא משני שבתות שבשנה, היינו שבת הגדול ושבת תשובה, והם הראשים לכל שבתות השנה. אולם בריאת העולמות היה בניסן ובתשרי, אך בתשרי היה בכחינת הריון היום הרת עולם, בכחינת נראה ואינו נראה. ולכן נקרא שבת תשובה. [מעולם היראה והוא הנותנת יראה עילאה לכל שבתות השנה]. ושבת הגדול בשם שבת כלה, לפי שבהם היה דורשים הראשי ישיבות וגם עד עתה נהגו הרבנים בכל עיר ועיר לדרוש בשבתות האלו והטעם כי שני חדשים אלו ניסן ותשרי נעשה בהם סוד הזיווג.

אוהב ישראל ליקוטים השמטה לשבת הגדול

ע"י השבת נתגלה כי גדול ה' מכל אלקים

וג"ל עוד טעם לקריאת השבת הזה שבת הגדול, דהנה המצריים היו עובדים לצאן הוא מזל טלה בכור המזלות בחשבם כי אין הנהגה גדולה למעלה מן המזלות רק הכל על פי המזלות, והנה ישראל על פי צווי הש"י לקחו את הטלה וקשרוהו בכרעי המטה לשחטו ולזרוק את דמו (הוא כחו וחיותו כי הדם הוא הנפש) לשם ד', להורות כי כח המזלות ותנועתם מסור ביד

הש"י לכל אשר יחפוץ יטה אותם כי גבוה מעל גבוה שומר והוא ית"ש מנהיג את המזלות בכחו ושפעו והשגחתו כרצונו, וכמו שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ד' מכל האלקים, והנה צוה הש"י ל להיות מקחו מבעשור דייקא על שהיה אז ביום השבת ושבת מורה על חידוש עולם מהמחדש בטובו, וכיון שהוא המחדש הוא יכול לשדדם כרצונו אל כל אשר יחפוץ יטה אותם, ולכך נקרא השבת הזה שבת הגדול, שבו נתגלה ונודע כי גדול ד' מכל האלקים, אחרי כתבי זאת ראיתי מעין זה כתב ג"כ הרב בעל עוללות אפרים [ח"ב ע"ב אות ל"א וכו'].

בני יששכר - ניסן - ג

בכל שנה יוצאים בניסן מקטנות לגדלות

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו, הענין הוא שאמרו רז"ל שעל הים היה קטרוג אלו ואלו עובדי עבודה זרה וכי אפשר שהיו ישראל עובדי עבודה זרה ח"ו אז אך שהיו ישראל משוקעים בני שערי טומאה בין הקליפות והיו בקטנות הדעת ולא היו יכולין לבא אל השם יתברך והוציאים השם יתברך משם ובאו לגדלות וזהו ותרבי ותגדלי שבאת לגדלות המוחין וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל דיש שני מיני גלות דהיינו גלות כללי והוא גלות כלל ישראל בין האומות ויש גם כן גלות פרטי דהיינו אצל כל אחד מישראל שהנשמה בגלות אצל היצר הרע והנה זה כלל גדול שבכל זמן מהזמנים נעשה תמיד כשבא הזמן ההוא בכל שנה נעשה כמו שהיה בפעם ראשון ולכן אנו מברכין שהגיענו לזמן הזה וזהו בניסן נגאלו ויצאו מקטנות לגדלות ובניסן עתידין ליגאל דהיינו בכל שנה ושנה כשבא אותו הזמן יכול לצאת מקטנות לגדלות כמו בפעם הראשון.

מאור עינים - פרשת צו

שבת הוא עדות על הנסים ונפלאות

עוד פי' שבת הגדול. דשבת סהדותא איקרי והוא עדות על בריאת שמים וארץ. כמ"ש כי ששת ימים עשה כו'. אבל לבני ישראל ניתן עדות גדול מזה להעיד על הנסים ונפלאות שהוא דרך שלמעלה מן הטבע. ושבת. ועדות זה נגמר ביציאת מצרים כמ"ש כי עבד היית כו' על כן צוך כו' לעשות כו' יום השבת. שבת בראשית הוא העדות מן הבריאה שהכל לכבודו ברא להעיד על הבורא. ובנ"י הם עדים למעלה מעדות הטבע שהרי הם קודמים להבריאה ובשביל ישראל נברא העולם. א"כ עדות בני למעלה מהעולם. וזה נגמר ביצ"מ והוא שבת הגדול.

שפת אמת - לשבת הגדול [תרכ"ב]

שישיגיה על מעשיו ולא על מעשיהם של אחרים

וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. נראה הרמז, דהנה יש בני אדם שאינם משגיחין על מעשיהם רק על מעשים של בני אדם אחרים. ולזה מזהיר התנא מקום שאין מכניסין בו אין צריך בדיקה, כלומר שאין

[לעשות] כך שישיגיה על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו.

עבודת ישראל - לשבת הגדול

בי"ג ניסן יפנה מחשבתו דאל"ה ודאי לא ימצא בו חמץ

כל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה. נראה הרמז, שכל אדם צריך לפנות מחשבתו בי"ג בניסן ולעשות הכנה בי"ג כדי שיוכל לבדוק בלילה, שאם לא יפנה מחשבתו מקודם וכשיצא לבדוק בפתע פתאום בוודאי לא יראה בעצמו שום חמץ ויאמר צדיק אני. רק צריך לפנות מחשבתו מקודם ובודאי ימצא שם חמץ.

עבודת ישראל - לשבת הגדול

לבדוק מידותיו בעת בדיקת חמץ

היוצא לנו מזה תוכחות מוסר גדול שיש לכל אדם לחשוב בלבו באמת בעת בדיקת חמץ וידע שהגיע העת בדיקת חמץ בפועל ממש. ולכן יכוין בלבו אז לבדוק כל המדות שלו אם יש בהם איזה חימוץ היינו איזה מדה רעה ח"ו. ובעת שריפת החמץ יכוין ג"כ לבער ממנו את המדות הרעות מכל וכל. כי תיכף בצאתו מרחם אמו נכנס בו היצה"ר ומייפה אליו כל הבלי העוה"י. והולך אחר עצתו כי אין לו עדיין יצה"ט שישייאנו עצה הוגנת לו עד כלות הי"ג שנים ואז נכנס היצה"ט בו ומשכילו ואז מבין מדעתו שכל מה שעשה עד הנה היה הכל שוא והבל ותוהו. ומתחרט בלב שלם ובדרך בחורין ובסדקין בכ"מ שדרכו להכניס שם החמץ הוא שאור שבעיסה תאוות החומר המגושם. וזהו אור לי"ד, לאור הנר הוא נשמתו. ע"ד נר ה' נשמת אדם. וזמן ההוא רומז על כל ימי חלדו של האדם. כי אז יצא מכל חלאתו וטומאתו והגשמיית. ויתחיל לדבק את עצמו באור התורה והמצוה.

אוהב ישראל - ויצא

כ"א בודק עד מקום ששכלו מוגעת

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כו'. היינו בנר מצוה ותורה אור. כל אחד בודק עד מקום שידו מוגעת. ידו היינו שכלו. והשאר מבטלו ובמה. בלבנו. מיט איין שטיקעלע הארץ. אין ביעור חמץ אלא שרפה. בהתלהבות לדבקות הבורא ב"ה.

בית אהרן לערב פסח

החמץ רומז ליצה"ר

בביטול החמץ ובביעורו יזכור כי החמץ הוא היצר הרע הוא השטן שאור שבעיסה, ושאסור אפילו במשהו, ויבדוק אחריו בחורין ובסדקין לבערו ולבטלו בסור מרע ועשה טוב, ויטהר קודם החג הקדוש אשר השם יתברך בחר בנו כו'.

השל"ה הקדוש - פסחים

מאמרים מתוך ספר אודה ה' בכל לבב

טוב להודות לה'

ההודאה על יצי"מ וקריעת י"ס מורה על כי לעולם חסדו שהאדם יודה על כל הטובות אף שמדרך הטבע

שבת הגדול שבו נעשה נס גדול הארכתי ותוכן הדברים לפרש המקראות לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו וכן כל ההודיא הללו אומר על כל נס מיוחד כל"ה, והענין כי אין שום נס גדול ומה הרעש אם לפני שלשה אלפים שנה נקרע הים שעה א' ונתיבש, ונפל לחם מן השמים ומעשים כאלו הלא בכל רגע נסים כאלה מי פתי לא יתעורר בזרע זרע באדמה ויציץ ממנו ציץ ירוק ושוב פרח בו פרח אדום או לבן ושוב יגמול ממנו פרי פלוני איך נעשה זה וכי אין זה נס כקריעת י"ס, הנה יבוא השוטה ויאמר בחכמתו זה הוא בטבע כי ניצוצי חמה מכין בעפר ומי הגשמים מרטיבים ועי"ו נעשה כך ועי"ו נעשה כך, יאמר נא על ידי מה מכים ניצוציו חמה על ידי מה יעלה אד מן הארץ להגשים וכל דבריהם הבל ורעות רוח אלא שחכמהם אומרים העולם כמנהגו נוהג כה הי' וכה הי' ואין אחר העושה כן בחכמה ובתבונה ובדעת ואין אלקי וכך הוא הטבע מעצמו ואמת שהוא פלא ואין להבין סתרי הטבע אך מעצמו הוא כן, ואמנם כשהקב"ה משנה הטבע כגון קורע הים שעה אחת וממטיר לחם מן השמים ומוציא מים מצור החלמיש אעפ"י שכל אלו חמה כטפה מן הים נגד חידושי מעשי בראשית שבכל יום ויום מ"מ ישפוט כל בר דעת מזה שאין הטבע נוהג כן בעצמו שא"כ לא יכול להשתנות לצורך שעשה וא"כ משינוי קמן הלז נדע כי לעולם חסדו שהוא היוצר והוא הבורא עושה ניסים נפלאות בכל יום והיינו לעושה נפלאות גדולות לבדו לפעמים לפי שעה נדע כי לעולם חסדו שעשה בבריאת העולם ובמעשה בראשית כי עולם חסד יבנה, וכן למכה מצרים בכבוריהם נדע כי לעולם חסדו וכן כולם מכל נס לשעה נדע כי חסדו וטובו והתנהגותו והשגחתו לעולם יום יום.

תורת משה לחת"ס - פרשת צו ושבת הגדול

שעמו וראו כי טוב ה' מי טוב ה'

בשירות ותשבחות. וס"ת בגימטריא חיים, כי החיים והמות ביד הלשון (משלי יח, כא), לכך צריך לבחור בחיים הם דיבורים קדושים. וגם התיבות צריכים להיות בחיים היינו בכוונה שלימה. כי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה, לכך צריך שיראה שיהא תפלתו בחיים דהיינו בכוונה. ולחלקם לעניים, רצ"ל העניים הם אשר לא יוכלו לקדש בעצמן הכ"ב אותיות צריך לחלק להם מחלקם ולהשפיע להם קדושה כדי שיוכלו גם כן לקדש. כי אם אינו מקדש את דיבורו אזי אם עומד להתפלל אח"כ אינם נכנסין דיבוריו אל הקדושה. וזהו פירוש ולא אמרו העוברים ברכת ה' אליכם (תהלים קכט, ח), רצ"ל אותם העוברים רצונו לא יכלו לומר ברכת ה' מפני שאינם נכנסין בקדושה:

עוד שם והאידנא למ"ד יום והוא הדין העני הדר פה למ"ד יום מחוייבין ליתן לו. הרמז הוא שצריך ללמוד התורה וללמוד ולעשות הכנה על חג הקדוש הזה. רק שצריכים גם הם להיות נלוים להצדיק ולהתגבר עצמם אל הקדושה אז בוודאי

יוכל הצדיק לסייע אותם. כי לולא זה בוודאי אין יכול הצדיק להשפיע להם כל כך מוחמת שהוא עצמו מודחה הימנו:

ומי שאין דר פה למ"ד יום על כל פנים מחוייבים ליתן לו מצה, הרמז הוא, כי בוודאי יש קדושי עליון שבהגיע חג הפסח הם מסוהרים ועומדים וכל תפלתם בכוונה שלימה בלי שום מחשבת פסול, ולזה מי שאינו במדרגה כל כך שיוכל לטהר עצמו ולפנות מכל וכל אזי צריך ליתן לו מדרגת מצ"ה, מלשון מצה ומריבה כמבואר בזה"ק, ורצ"ל שצריך הצדיק להשפיע לו על כל פנים שאם יבא היצר להפילו למחשבות רעות בחג הקדוש הזה שילחם במצות ומריבות נגדו ולהתגבר עליו:

עבודת ישראל - לשבת הגדול

בחודש ניסן יכול בנקל לקנות הקדושה

החודש הזה לכם ראש חדשים כו'. ענין אומרו תיבת לכם. ורבותינו זכרונם לברכה אמרו עדות זו תהא כשרה בכס. ובדרך אגדה נראת עם הידוע כי בימי הרצון ועליית הקדושה המה מסוגלים מאד לקנות בהם מדרגה וקדושה עליונה. וחודש ניסן הוא עליית הקדושה עד לאחת. ולזה בקל יקנה בו אדם קדושה.

כל שלושים יום הקב"ה מוציא אותנו מהיכלות הטומאה

ומן הראוי לשים נגד עינינו מה שכתב מר זקננו הרב חסד לאברהם זלה"ה כי בכל שנה שלשים יום קודם הפסח הקב"ה עושה לישראל משוא פנים ברוב חסדיו, ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט, שעור חלק אחד משלשים בכל לילה, באופן שבלי לביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח מהיכל החיצון מהן, שעור חלק אחד משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסים ליל ל"א קודם הפסח... יוסיף אומץ ליטהר וליהר שלשים יום קודם לפסח, כי אלהינו מרחם מוציא אסירים נפשנו הטמועות בסט"א, דבר יום ביומו חלק בחלק. החיד"א בספרו לב דוד - פרק ל

בניסן ישמח על המצוות הרבות שזוכה לעשות

מיום אחד בניסן יגיל וישמח האדם מאד ומאד, כי הגיעו הימים אשר בהם חפץ ה' לגאלנו ולקדשנו במצותיו, והן קרבו הימים אשר בהם נעשה רצונו ונחת רוח לפניו ית"ש במצוות רבות, באכילת מצה ובל יראה ובל ימצא ואכילת מרור ושבתת יו"ט ושאר מצוות שבזה החודש, ומיום ליום יצפה ויחכה בגילה ורנן ע"ז שיבוא בקרוב על ידו נחת רוח ליצרנו ובראו ית"ש, ע"י קיום מצוות מקריות זמניות, וכל הקרב הקרב על זמן ההוא תגדל שמחתו, ומה גם בהגיע תור עשייתם. יסוד ושורש העבודה

י"ב ימים כנגד חדשי השנה וענין קריאת הנשיא

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. הנה יש כפל לשון בזה הפסוק, אמר שהוא ראש חדשים ואמר שנית ראשון הוא לכם... אבל דרך רמז נוכל לומר דהפסוק רומז החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר החודש כולו הוא ראשי חדשים, כי כל יום ויום הוא כראש חודש, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט בשם מסכת סופרים, דאין מתעניין בניסן מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם כו'. נלע"ד מנהג טוב לקרות בכל יום ויום פרשת הנשיא של זה היום, כי כל נשיא ונשיא היה לו סודות גדולות אשר המשיכו שפע הרוחניות כל אחד לשבטו כל ימי עולם. השל"ה הקדוש - מסכת פסחים

י"ב הימים כנגד חדשי השנה

ביום החדש הראשון באחד לחדש. הוה ליה למימר בקיצור באחד לחדש הראשון. והנראה על פי מה שקבלנו דאותן הי"ב ימים הראשונים

דינסן ימי הקרבת הנשיאים, המה כח כללי לי"ב חדשי השנה, כל יום רומז לחדש שלם, כן שמענו מכבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ זצ"ל, וזכי הראות יכולין להתבונן בכל יום איזה מאורעות יהיה בחודש אשר נגד היום ההוא, וכבוד אדמו"ר הרב הק' מהרי"ע צ"ה היה כותב ברוח קדשו בכל יום מה יהיה בכל חדש, כנודע הדבר בפרסום לחבורתינו קדש, ובאותו השנה שנתבקש בישיבה של מעלה בחדש מנחם, לא כתב רק עד מנחם, והענין הוא בפרסום. ואם כן לפי זה יום הראשון, הוא נגד כל החודש הראשון. וז"ש ביום החדש הראשון, רצ"ל באותו יום שהוא נגד החדש הראשון, היינו באחד לחודש, נ"ל.

מצות סיפור יציאת מצרים צריך הכנה מראש חודש

שעיקר היא ההכנה קודם פסח על המצות הנוהגים בחג הקדוש. וזה הפי' יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא. פי' שההכנה יכול להיות מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא. שילמוד את עצמו שיהי' יכול לומר ביום ההוא לספר יציאת מצרים וכל המצות הנוהגים בלילה זאת צריך הכנה על זה מר"ח כנ"ל. תפארת שלמה שבת הגדול

מעלת הצדקה בימים אלו

כשיצאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות צדקה זה עם זה, וראוי להרבות צדקות לעניים, כי צרכי הפסח מרובים, וכשם שנעשה נסים ונפלאות לאבותינו כן עתיד הקב"ה לעשות עמנו ויגלה שכיתנו עלינו לעין כל חי ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ וכימי צאתנו ממצרים יראנו נפלאות ונא לציון גואל במהרה בימינו אמן. דחשי הצ"ח - דחוש ל"ו

מניסן עד שבועות מאיר שם אדנ"י לקבל עליו עול מלכות שמים באחד בניסן ראש השנה למלכים. רצ"ל שתמליכו את הקב"ה על כל העולם. נראה הרמז בזה, שמאחד בניסן עד עשרה בו צריך לקבל עליו קדושה מאדנות מאות ל' של השם אדנ"י. ומעשרה עד ערב פסח ד' ימים צריך לקבל עליו קדושה מאות ד' של השם הקדוש אדנ"י. ומפסח עד שבועות חמשים יום נגד אות נ של שם הקדוש אדנ"י. ובשבועות נתגלה הפלא עליון והוא נגד א של שם הקדוש אדנ"י. וזוה ממליך עליו את הקב"ה שהוא אדון כל העולם מאחד בניסן עד שבועות עוד אחת בשנה צריך לקבל עליו עול מלכות שמים כנ"ל. עבודת ישראל - לשבת הגדול

מראש חודש ניסן עושים הכנה לקדש הפה בבחי' "פה סח" בשו"ע או"ח (סימן תכט ס"א) נוהגין ליקח חטים ולחלקם לעניים. נראה הרמז של מנהג זה, כי חט"ה בגימטריא כ"ב הוא כ"ב אותיות שבתורה, ובאותם החטים עושין הכנה שיוכלו לקדש כ"ב אותיות התורה בתורה ותפלה, שלזה נקרא החג הקדוש הזה פסח, פ"ה ס"ה, שיקדש זכרו

כי ימים אלו יקרי הערך שעה ליום יחשב.

אבני נזר או"ח ס' שלו

תיכף בצאתו מרחם אמו נכנס בו היצה"ר ומיפה אליו כל הבלי העוה"ז. והולך אחר עצתו כי אין לו עדיין יצה"ט ששישאנו עצה הוגנת לו עד כלות ה"ג שנים ואז נכנס היצה"ט בו ומשכילו ואז מבין מדעתו שכל מה שעשה עד הנה היה הכל שוא והבל ותוהו. ומתחרט בלב שלם ובודק בחורין ובסדקין בכל"מ שדרכו להכניס שם החמץ הוא שאור שבעיסה תאוות החומר המגושם. וזהו אור לי"ד, לאור הנר הוא נשמתו. ע"ד נר ה' נשמת אדם (משלי כ. כז). וזמן ההוא רומז על כל ימי חלדו של האדם. כי אז יצא מכל חלאתו וטומאתו והגשמיית. ויתחיל לדבק את עצמו באור התורה והמצוה:

ספר אוהב ישראל - פרשת ויצא

צריך לבדוק במקום שהיצה"ר שוכן
כל מקום שמכניסין בו חמץ צריך בדיקה (שו"ע סימן תל"ג ס"ג). וצ"ל שצריך כל אחד לבדוק במקום שדרך היצה"ר הוא החמץ לשכונ שם כל אחד לפי ערכו. מי שדרכו לפגום כבריתו ח"ו או בעיניו ח"ו לראות במקום שאין רשאים לראות,

צריך לבדקם ולבער ולשוב בתשובה ובחרטה גמורה שאל יעשה עוד עבירה, ועל מה שעשה יחזור בתשובה שלימה ובודאי ימחול לו הקב"ה.

ספר עבודת ישראל - לשבת הגדול

שישגיח על מעשיו ולא על מעשי אחרים
וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. נראה הרמז, דהנה יש בני אדם שאינם משיגין על מעשיהם רק על מעשים של בני אדם אחרים. ולזה מזהיר התנא מקום שאין מכניסין בו אין צריך בדיקה, כלומר שאין [לעשות] כך שישגיח על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו:

יבדוק עצמו עד מקום שידו מגעת והשאר יבטל השי"ת
חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם וחורין הנמוכים פחות מג' טפחים אינם צריכין בדיקה (שו"ע סימן תל"ג ס"ד). נראה הרמז, שאל יאמר האדם איך אוכל לבדוק כל החטאים ועוונות שאין אני זוכר את מולם. לזה אמר חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם, רצ"ל שאין זוכר אותם אין צריך בדיקה, אלא האדם צריך לבדוק ולשוב בתשובה על אותן עוונות שהוא זוכר. ואותם שאינו זוכר ממילא יהיו בטלים, כי הקב"ה אומר אילו היה זוכר עוונות הראשונים בוודאי היה מתחרט עליהם ושב בתשובה כמו שהוא מתחרט ושב על אותן שהוא זוכר:

ספר עבודת ישראל - לשבת הגדול

בי"ג יפנה מחשבתו להכין עצמו לבדיקה בליל י"ד
כל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה (שו"ע סימן תל"ג ס"א). נראה הרמז, שכל אדם צריך לפנות מחשבתו בי"ג בניסן ולעשות הכנה בי"ג כדי שיוכל לבדוק בלילה, שאם לא יפנה מחשבתו מקודם וכשירצה לבדוק בפתע פתאום בוודאי לא יראה בעצמו שום חמץ ויאמר צדיק אני. רק צריך לפנות מחשבתו מקודם ובודאי ימצא שם חמץ:

ספר עבודת ישראל - לשבת הגדול

עיקר ביעור חמץ הוא לבער את היצר הרע שאור שבעיסה
ואף על פי שענין בדיקת חמץ זו ושריפתה מצות עשה. אפילו הכי הכוונה לדבר אחר גדול ממנו, והוא, לבער החמץ המחמיץ לבות בני אדם והוא היצר הרע אשר הוא שאור שבעיסה, שגופו של אדם הוא כמו עיסה מזוגגלת בדברים רבים ויש בו רמ"ח אברים, ויצר הרע הניתן בגוף האדם בחפץ ורצון השם יתברך הוא להם כמו שאור אלא שיש הכנה באברים מכח הנשמה הטהורה שניתנה באדם שאם לא ירצה להתחמץ בכח השאור לא יחמיצו אבל נקרא שאור לפי האמת שכל האברים קרובים אליו וסרים אל משמעתו והוא מלך זקן וכסיל, ועל כן מי שהוא בעל נפש צריך לפקוח עיניו בענין החמץ הזה שלא יתחמץ בו שאחר שיתחמץ הוא קשה להחזירו מצה כאשר היה.

סדר היום - סדר חג הפסח

כ"א בודק עד שידו מגעת
אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר כו'. היינו בנר מצוה ותורה אור. כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת. ידו היינו שכלו. והשאר מבטלו וכמה. בלבו. מיט איין שטיקעלע הארץ. אין ביעור חמץ אלא שרפה. בהתלהבות לדבקות הבורא ב"ה. בית אהרן לערב פסח

יבדוק בחורין וסדקין לבער ולבטל בסור מרע ועשה טוב
תוכחת מוסר של ראש חודש, מאחר שהוא זמן כפרה, יראה האדם שיעשה תשובה גמורה בלב שלם. דהיינו בערב ראש חודש יעשה כמו יום כיפור, כפי שנוהגין הרבה מחסידי עליון. ויתקן כל המקולקל, הן בממון הן בגוף הן בנפש. ויתודה בבכי רבה ובחרטה גמורה, ויעזוב דרכו הרעה. וכשיכנס החודש יהיה כבריה חדשה, שמכאן ואילך יתלבש בקדושה ובדביקות בו יתברך. בביטול החמץ ובביעורו יזכור כי החמץ הוא היצר הרע הוא השטן שאור שבעיסה, ושאסור אפילו במשהו, ויבדוק אחריו בחורין ובסדקין לבערו ולבטלו בסור מרע ועשה טוב, ויטהר קודם החג הקדוש

אשר השם יתברך בחר בנו כו'. השל"ה הקדוש - פסחים

להפוך המדות הרעות לטובה
שייך ג"כ לפסח עוד ויקח מאבני המקום גו'. במדרש (ב"ר סח) יש דיעות שונות כמה אבנים נטלו. ר"י סובר י"ב אבנים נטלו. ור"ג סובר ג' אבנים נטלו. ורבנן סברי ב' אבנים נטלו. והוא מבואר למעלה כיד ה' הטובה עלינו. ועוד יש לאלוה מילין. וי"ל כי מא"ח ומא"ח ול"פ. דהנה ידוג שיש בעולם ג' יסודות. והם, אש. רוח. מים. ונקרא בס"י אמ"ש. מ"ם דוממת. ש"ץ שורקת. אל"ף רוח מכריע ביניהם. ר"ל שייסוד הרוח הוא כלול מאש ומים. והנה יסוד האש הוא חם וממנו התעוררות הכעס שהוא מדה רעה. ויסוד הרוח הוא קר. וממנו נתעורר העצלות שהוא ג"כ מדה רעה. ויסוד המים הוא לח וממנו נתעורר תאוות רעות והתענוגים כמו ניאוף ר"ל. והנה כתיב כי חלק ה' עמו, חל"ק נוטריקון. ח"ם. ל"ח. ק"ר. היינו שצריך איש הישראלי להפוך יסודות הנ"ל אל עבודת הש"י ולא ישתמש עמהם לפי טבעם. היינו ביסוד האש יראה לעבוד את הש"י בהתלהבות גדול בתפלה או בלימוד תורה לשמה. וביסוד הרוח להתעצל מן התאוות הגופניות ושלא להמרות עיני כבודו ית'. וביסוד המים שהוא לח. להתענג על ה'. ולאהוב אותו. וזהו ענין קדושת שבת היינו עליות כל הג' יסודות לה'. כי כתיב לא תבערו אש גו'. וזה מורה שצריך לאחוז ביסוד הקר ולהעלותו. ובשבת צריך כל אחד מישראל להיות מתלהב לבו לעבודתו ית'. וזהו מעלה יסוד האש. וע"י הטבילה במקוה הוא מעלה יסוד המים שהוא לח.

ספר אוהב ישראל - פרשת ויצא

בבדיקת חמץ מתחדש כנער בר מצוה
הנה הר"ת של ח"ם. ק"ר. ל"ח. גימטריא חמ"ץ וזהו אור לי"ד בודקין את החמץ לאור הנר (פסחים ב.). כי בניסן בא התחדשות לעולם ואז נעשים ישראל כקטן שנולד שאין היצה"ט בא אליו עד אחר י"ג שנים. כמו כן אנו בודקין את החמץ אחר י"ג לילות לאור הנר נר מצוה דוגמת הקטן שנעשה בר מצוה אחר י"ג שנים ואז צריכין אנו לבער מכל וכל כל המדות רעות המתהוים מהג' יסודות הרמוזים במספר חמ"ץ וכן"ל. ומחקים ח' של חמץ ונעשה ה'. הוא מצ"ה ואז עולה מספרו פחות ג' ממנין חמ"ץ. והיינו שצריך לבטל הרע המתעורר מהג' יסודות.

ספר אוהב ישראל - פרשת ויצא

לעשות בדיקה בפועל ממש על כל מעשיו
היוצא לנו מזה תוכחות מוסר גדול שיש לכל אדם לחשוב בלבו באמת בעת בדיקת חמץ וידע שהגיע העת בדיקת חמץ בפועל ממש. ולכן יכוין בלבו אז לבדוק כל המדות שלו אם יש בהם איזה חימוץ היינו איזה מדה רעה ח"ו. ובעת שריפת החמץ יכוין ג"כ לבער ממנו את המדות הרעות מכל וכל. כי